

Sundalagið og Tangafjørður undir luppini

Knud Simonsen, granskari
knud@fiskaaling.fo

Beint eftir árskiftið byrjaði nýggj verkætlan á Fiskaaling, sum hevur til endamáls at lýsa rákið í Sundalagnum og á Tangafirði. Málið er at lýsa, hvussu rákið broytist við skiftandi veðri og skiftandi árstíðum, og hvørja ávirkan tað hevur, at áirnar í sunnara parti av Eysturoynni verða veittar norður til Eiðis at renna út har. Hetta skal síðani brúkast til at kanna, hvussu sambandið er millum tey ymsu aliløkini, tá talan er um lús, og at skilja hvussu sjógvútskiftingin er á teimum ymsu dýpunum í økinum, sum kunnu hava heldur lágt oxygeninnihald um summarið.

Í økinum frá Eiðisgrýnnuni og suður á Gulan eru streymprofilmátningar gjørdar á meira enn 15 ymsum støðum. Tað eru Fiskaaling og aðrir stovnar, sum hava fram tesar mátingarnar seinastu næstan 15 árin. Havstovan hevur gjørt árligar mátingar av m.a. hita, salti og oxygeni í Tangafirði, og annars inni á Skálafirði og Kalbaksfirði síðani 1980-árin, og fyrstu árin eisini í Sundalagnum norðan fyri Streymin. Seinastu 3 árin hevur Fiskaaling í samstarvi við Havstovuna javnan mátað hita, salt og oxygen niður ígjøgnum sjógvin á upp til 30 støðum í øllum økinum, og fara hesar mátingarnar at verða framdar meira regluliga fram til ársenda 2017 við 'nýggja' granskingarfarinum m/b Andrias Reinert hjá Fiskaaling sum partur av nýggju verkætlanini.

Mátningarnar, hóast rúgvusmiklar, geva bert lýtumyndir frá sjálvum mátistaðnum. Fyri at fáa eina betri heildarmynd av rákinum, verður eisini ein rákteldumyndil mentur fyri økið, og verða mátingarnar brúktar til at fáa myndilin so

neyvan sum til ber. Tá komið er á mál við hesari verkætlanini, verður mett, at Fiskaaling kemur at hava eitt væl roynt simuleringssamboð, sum lutfalsliga lætt kann fyrast yvir á aðrar firðir.

Myndilin, sum verður settur upp fyri Sundalagið, er tann sami, sum Havforskningin í Bergen í mong ár hevur ment serliga fyri Hardangerfjorden, og nú seinastu árin hevur víðkað til at fevna um alt Noreg. Innan aling er hann serliga brúktur til at simulera, hvussu lús ferðast við rákinum millum aliløkini. Í hesum liggja nógv tíggjutals ársverk, sum koma okkum til góðar. Teirra áhugi er, at myndilin við hesum verður eftirkannaður av øðrum í einum nýggjum øki, har nógvar og neyvar mátingar eru tøkar.

Til at fremja verkætlanina eru komin tvey starvsfólk aftrat á Fiskaaling. Annað er Sissal V. Erenbjerg, sum hevur útbúgving innan alisfrøði við serkunnleika í geofysik frá Universitetinum í Keyptmannahavn. Hon hevur ábyrgdina av myndlapartinum av verkætlanini, sum verður framd í tøttum samstarvi við Havforskningin í Bergen og Geofysisk Institut á Universitetinum í Bergen, har hon verður innskrivað sum PhD-lesandi. Hitt nýggja starvsfólkið er Erna Joensen, sum hevur masterútbúgving innan veður og havfrøði við sergrein innan havalisfrøði frá Universitetinum í Bergen. Hon hevur ábyrgdina av mátingunum og viðgerð av innsavnaðu dátunum. Verkætlanarleiðari er Knud Simonsen, granskari á Fiskaaling. Verkætlanin verður fíggað av Granskingarráðnum, Statoil, Marine Harvest, Bakkafrost og Fiskaaling.

Hvussu skjótt verður ein lús sodnað?

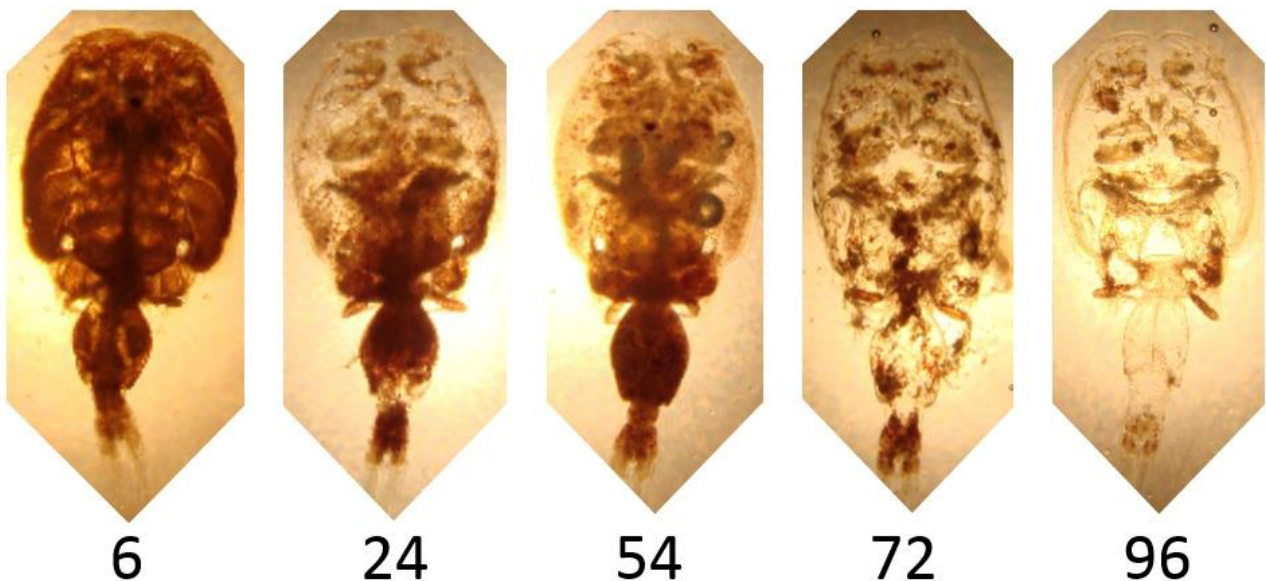
Ása Johannesen, granskari
asajoh@fiskaaling.fo

Tað verður stundum sagt, at rognkelsi hava sodnað lús longu eftir 3 tímum. Hetta merkir t.d., at tá tú finnur 50 lús í maganum á einum rognkelsi, so er hetta tað, sum fiskurin hevur etið seinastu 3 tímarnar. Hetta kann sýnast ógvuliga ósannlíkt, tí onkuntíð finnast rognkelsi, sum hava etið meira enn 150 lús. Tískil fóru Kirstin Eliassen, Jonhard Eysturskarð og Ása Johannesen undir at kanna, hvussu skjótt rognkelsi í veruleikanum sodna lús.

Tvær royndir gjørdar í Nesvík hava víst heilt øðrvísi úrslit. Í báðum royndum fingur rognkelsi eina lús í part at eta. Síðani vórðu rognkelsini dripin aftan á ymisk tíðarskeið, soleiðis at til bar at taka ein veskuprøva úr maganum, gjøgnum munnin, fyri at kanna fyri lúsa DNA, umframt at hyggja í magan og kanna í hvønn mun lúsini var sodnað. Fyrra royndin kannaði magarnar hjá rognkelsunum rættiliga títt fyrstu 24 tímarnar eftir at lúsini varð etin. Her sást, at stórvegis tekin ikki vóru um sodning fyrr enn aftan á umleið 6 tímar. Eftir 24 tímum bar enn til at síggja lúsina í maganum, hóast hon tá var nokkso væl sodnað. Seinna royndin vardi í 5 samdøgur við nakað longri millumbilum

millum sýnini. Til og við 4 samdøgur aftaná at lúsini varð etin, bar til at síggja lús í maganum. Aftaná 5 samdøgur bar ikki til at síggja lúsina longur, men enn var møguligt at finna DNA í ið.

Hetta vil siga, at tað ber til at síggja lús í rognkelsimaga so seint sum 4 samdøgur eftir, at lúsini varð etin. Umframt hetta kann lúsa-DNA finnast í rognkelsimaga upp til 5 samdøgur eftir at lúsini varð etin. Lús brótast sostatt ikki so skjótt niður, sum áður hildið. Atlit má takast til, at rognkelsini í kanningini fingur bara hesa einu lúsina at eta, og at tey vóru sera óvirkin undir sodningini, tí onki rák var í karinum. Slíkt kann ávirka sodningartíðina, so møguliga kundi sodningin gingið nakað skjótari undir øðrum umstøðum. Tað er tó ikki sannlíkt at hon kann fara frá 5 samdøgnum niður á 3 tímar. Tískil er tað rættiliga sannlíkt, at eitt rognkelsi við ongari lús í maganum ikki hevur etið lús teir seinastu 2-4 dagarnar, alt eftir umstøðunum.

Mynd: Lús aftaná 6, 24, 54, 72 og 96 tímar sodning í rognkelsismagam

Norski rognaframleiðarin Salmobreed fer undir at byggja eina lívfiskastøð uppi á landi

Jonhard Eysturskarð & Jonleyg Joensen
jonhard@fiskaaling & jonleyg@fiskaaling.fo

Lívfiskastøðin, sum SalmoBreed fer at byggja uppi á landi nær við Bodø í Norra, verður umleið 10.000 fermetrar til støddar og kemur at kosta 350 milliónir NOK at byggja. Væntandi kemur støðin at kunna framleiða umleið 100 milliónir rogn um árið. Lívfiskastøðin hjá Salmobreed skal standa klár at taka í brúk fyrst í 2017.

Lívfiskurin hjá Salmobreed gongur í dag á sjónum, men orsakað av stóru avbjóðingini, sum er tengd at laksalús, ILA, PD o.ø. sjúkum, fer Salmobreed nú undir at byggja eina lívfiskastøð uppi á landi. Á landi gongur laksurin í einum vardum umhvørvi har sjógvur og vatn, ið kemur inn á støðina, verða filtrerað og sóttreinsað. Trygdin er størri á landi, og rognaframleiðarin fær betur kontroll á bakterium, virus og parasittum.

Lívfiskurin hjá Fiskaaling gongur í kørum á landi á lívfiskastøðini í Skopun, sum varð bygd fyrst í 90-unum. Okkara samstarvsfelagar í Noreg, Salmobreed hava víst stóran áhuga fyri okkara rognaframleiðslu, av tí at okkara lívfiskastøð liggur uppi á landi. Salmobreed verður roknað fyri at vera millum fremstu rognaframleiðarnar í heiminum, og nú gera teir eina stóra íløgu fyri at flyta lívfiskin uppá land. Vit hava nú í nøkur ár kunnað fegnast um, at vit í Føroyum hava eina alivinnu, sum verður roknað fyri at verða millum fremstu í heiminum. Hendan íløgjan hjá Salmobreed, er enn ein staðfesting av, at vit í Føroyum gera nøkur ting rætt.

Tøknin er nógv broytt síðani lívfiskastøðin í Skopun varð bygd í 1994, og tí hefur hon brúk fyri stórum íløgum og nógvum ábøtum, um hon skal klára at fylgja við nýggjum nýmótans lívfiskstøðum.

Lívfiskurin, sum er farin til Skopunar fyrst í 2016 er søguligur, tí stórir partur av fiskinum er rognafiskur (uml. 90%). Talan er um einar 8-9 túsund rognafiskar. Áður hefur tað verið talan um eitt 50:50 býti millum kynini. Lívfiskurin hjá Fiskaaling verður í dag kynkannaður við Áir, áðrenn hann verður sendur til Skopunar. Í A-høllini á lívfiskastøðini í Skopun verður yngulin smoltifiseraður. Her gongur hann í umleið eitt ár, áðrenn hann fer inn í B-høllina, har hann aftur gongur í umleið eitt ár. Í C-høllini gongur lívfiskurin so aftur í umleið eitt ár, áðrenn fiskurin, sum er kynsbúgvinn, verður fluttur norður aftur til Áir at strúka.

Salmobreed hevur eina samstarvsavtalu við Fiskaaling um framleiðslu av laksarognum. Hendan avtalan fevnir eisini um tøkni, vitan og mannagongdir. Hetta gevur teimum atgongd til at nýta tann sera einfalda ílegukanningarháttin, sum Fiskaaling hevur ment, sum ger tað møguligt at staðfesta, um laksayngul er silja- ella rognafiskur. Hendan kanningarhátt hevur Salmobreed stóran tørv á, nú teir fara at flyta lívfiskin uppá land. Salmobreed kann soleiðis brúka størsta partin av kørunum til rognafisk og sleppur samstundis undan at fóðra eina stóra mongd av siljafiski. At mannagongdin, sum Fiskaaling brúkar at skilja siljafiskin frá rognafiskinum verður kopierað av norðmonnum, er enn eitt dømi um, at okkara brøður handan hav fáa gagn av lítlabeiggja í Føroyum. Tað eru ávísir fyrimunur hjá Fiskaaling at samstarva við Salmobreed, sum eru sera dugnaligir á nógvum økjum, men nú mugu vit ásanna, at vit á Fiskaaling hava gjørt teimum eina stóra tænastru, sum fer at geva Salmobreed nógvir økonomiskar fyrimunir árinum frammyvir.

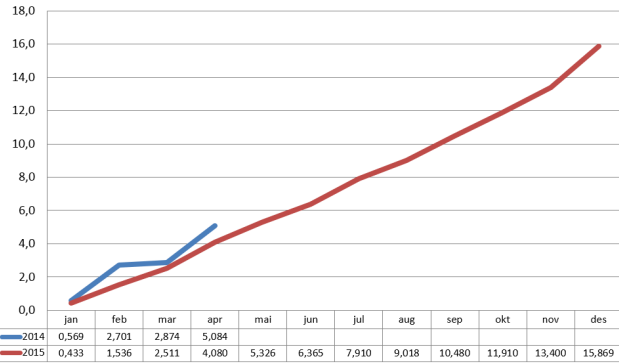
Framleiðsluhaggtöl

AVRIK Rúni Dam, runi@avrik.fo

Smolt á sjógv

Akk. útseting (mill stk)

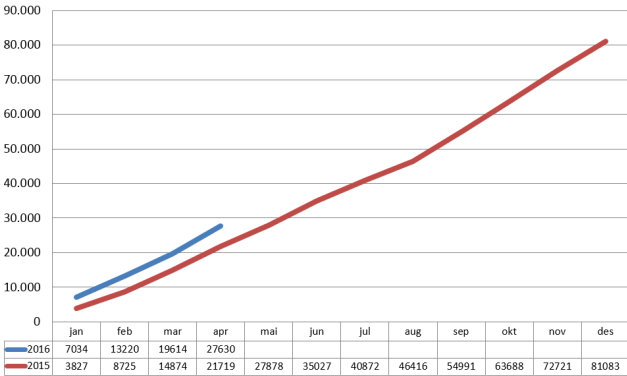
Smoltstødd

Akk. miðalvekt gram á útsettum smolti

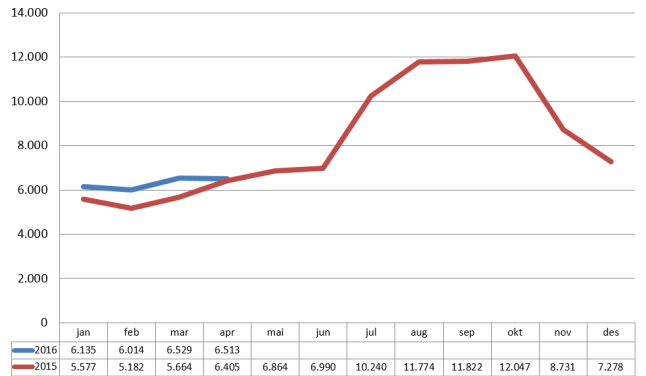
Tøka

Akk nøgd livandi tons

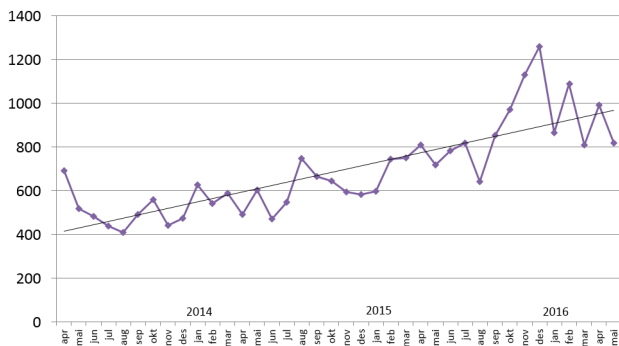
Fóðurnýtsla

Tons pr mánað á sjónum

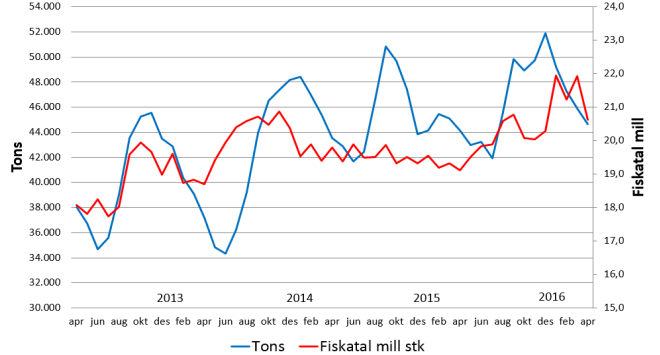
Fiskagoymsla smoltstøðir

Tons pr mánað í kørnum á landi seinastu 3 árin

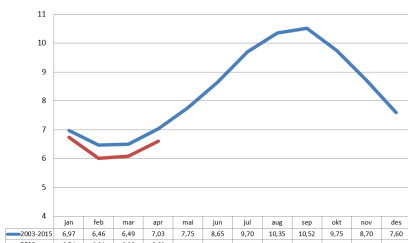
Fiskagoymsla á sjónum

Tons og fiskatal í ringum á sjónum pr mánað seinastu 5 árin

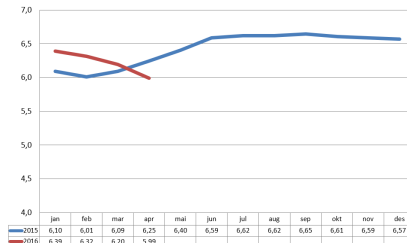
Sjóvarhitin °C

Livfiskastøðin í Skopun, 18m djúpi

Tøkuvekt

Akk miðalstødd – livandi vekt kg

Fiskastødd á landi

Miðalvekt á fiskagoymsluni á smoltstøðunum

